

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELNIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: V. B. T. T.: *Petrónius*. — Búcsú Velenczétől: *Lampérth Géza*. — Marika: *Vándor Iván*. — Az orosz Riviera. II.: *Csudáky Bertalan*. — Irodalom és művészet: *Ór*. — A hétről. — Szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról. — Hírdetések.

V. B. T. T.

Irta: *Petrónius*.

I.

Széles Magyarországon nincs írástudó ember, aki ne tudná, hogy ez a négy kezdőbetű a legnagyobb méltóságot jelenti, melyre csak egyházi fejedelmek, ország-nagyk, miniszterek s a legkiválóbb főrendek és honatyák pályázhatnak.

Ezt a méltóságot óhajtották a magyarjék görög katolikusok megszerezni püspökeik számára, midőn római zarándoklatukból azzal az édes reménységgel tértek vissza hazájukba, hogy immár az ó-hitű népek tarka nyelvmezejének legifjabb sarja, a magyar liturgia is beilleszthető lesz a katolikus anyaszentegyház ornamentikájába.

Mindenki tudja, hogy a hívők sorozása és zarándoklata a kormány minden beavatkozása, bátorítása vagy támogatása nélkül tisztán egyháztársadalmi úton történt. Történt azért, nehogy abban a tévkörben, melyet egyfelől a magyar nyelvű liturgikus gyakorlat letiltása, másfelől pedig a magyar kormánynak a törvényhozás előtt tett azon kijelentése okozott, hogy egy új gör. kath. egyházmegye föllállítását a magyar oltári nyelv szentesítésének meg kell előznie: a gör. kath. magyarság két oly malomkő közé kerüljön, mely lételet végpusztulással fenyegeti.

A hívek nyíltan és őszintén bevallották a római Szentszék előtt is, hogy fenyegetett hitéletükön kívül őket zarándokútjokon egyúttal nemzeti önfentartásuk érdeke is vezette. Most tehát, midőn Rómából azt az ígéretet hozzhatták magukkal, hogy ügyük az Apostoli Szék részéről újabb, beható megfontolás tárgyává fog tétetni, a hívők elérkezettnek látták az időt arra, hogy igénybe vegyék a kormány támogatását is. Nem kértek egyebet, mint azt a négy betűt püspökeik számára, még pedig nem csupán hálából püspökeik iránt, hanem azért is, hogy a nemzetiségi sajtó ellenséges tüntetéseit egy ily. a korona legfőbb elismerésében rejlté intelligenciával ellensúlyozzák.

Volt ezeken kívül egy más, az előadottaknál fontosabb czélya is a hívők eme közóhajtásának. Ők ugyanis a már érintett kormányi kijelentés alapján bizton számítottak arra, hogy az általuk megteremtett alkalmat a kormány nem fogja elszalasztani és a diplomáciai fonalat kédsedelem nélkül fölveendő a római Kúriával. Ennek bevezetésére pedig semmi sem látszott alkalmasabbnak, mint a két püspök bátor és eredményes föllépésének ily eklatáns módon való elismerése.

Megbízták tehát a hívek zarándoklatuk világi vezetőjét, hogy mint követjük, ebbeli óhajtásukat a kormány nál tolmácsolja.

Nagy dolog azonban ez a V. B. T. T., de főleg nagy akkor, mikor gör. kath. püspökökről van szó, akiket — mint hajdanában a határszéli várkapitányokat — rendszerint az a gyanú környékezi, hogy az ellenséggel cimborálnak. Ez a gyanú okozza, hogy a gör. kath. püspökök kiténtetése ritkán esik meg oly hosszadalmas inquitórius eljárás nélkül, mint aminő az egyházban a szentté avatást szokta megelőzni. Ámde a hívők abban a meggyőződésben voltak, hogy eredményes római zarándoklatukkal sikerült ezt a — közvetve rájuk is nehezedő, őket is méltatlanul terhelő — középkori előítéletet kiirtani. Remélték tehát, hogy jelen esetben ez a hosszadalmas inquitórius eljárás annál inkább mellőzietni fog, mert püspökeik magukkal hozták Rómából a *hősiességnek* azt az attributumát is, amely még az egyházban is meggyorsítja a szentté avatás proceduráját. Magukkal hozták ezt az attributumot az által, hogy mimi egykor a határszéli várkapitányok a fényes Porta nagyvezérével, úgy ők is dicsőséggel szembe szálltak a római Kúria hatalmas államtitkárával, hazánk és a monarchia nagy ellenségével, *Rampollával*, ami talán az első eset volt, hogy ez a dicsvágyó bíboros vereséget szenvedett XIII. Leó pápa előtt, kinek trónjára vágyott.

Mind Ezek daczára a követ tisztán látta, hogy a politikai helyzet nem kedvez küldetésének. Ha *Bánffy Dezső*, ki mint kormányelnök, a képviselőházban a már említett kijelentést tette, továbbra is kormányon marad, kétségtelenül a legmelegebben fölkarolta volna ügyünket, mert szűkebb hazájából, az erdélyi részekből ismerte egyházunk ügyeit, különösen pedig jól ismerte azt a hatást, melyet a gör. kath. és a gör.-keleti egyházakban a templomi nyelv a nép fajtudatára, esetleg ennek a tudatnak megszüntetésére, avagy megváltoztatására is gyakorolhat.

Bánffy azonban időközben megbukott s helyette a kormányelnöki polczot hazánk egyik legkitünőbb államférfia, *Szell Kálmán* foglalta el, ki azonban, mint dunántúli, viszonyainkat nem ismerte s ennél fogva hajlandó volt egész mozgalmunkat tisztán felekezeti irányúnak tekinteni. De különben is Szell, habár ez időben még mézes heteit élte a kormányon, mint óvatos államférfiú, úgyszólván minden idejét arra fordította, hogy a Bánffy alatt kiütött obstrukció újból kitérésének elejét vegye. Hozzájárult, hogy a dekadens szabadelvű kormány-pártban túlsúlyra jutottak azok az elemek, amelyeknek a

magyar liturgia csak arra volt jó, hogy folytonosan Róma ellen ingereljük a közvéleményt.

Wlassits Gyula kultuszminiszter pedig tagja volt ugyan a Bánffy-kormánynak is és így kétségtelenül része volt a Bánffy kormányelnöki kijelentésében, de mint szintén dunántúlinak, hasonlóképp kevés érzelme volt a mi ügyeink iránt, amit elég érthetően tanúsított pl. azzal, hogy a gör. kath. magyarok országos bizottságának megalakulása és a római zarándoklat közt lefolyt majdnem két évi idő alatt, elnökünket egyetlen egyszer sem hívatta, hogy magát ügyeink felől tájékoztassa. Ezenfelül ő valószínűleg már meg is unhatta a sok udvarlást, melyet Rómának a szabadlevélű kormányzat iránt táplált bizalmatlanságával szemben, a püspöki kinevezések és a Magyarországot megillető, de hosszú ideig függőben tartott bíborosi kalap kényes dolgaiban a bécsi pápai nunciussal tenni volt kénytelen.

Mindezekkel számolva, követünk szükségesnek tartotta, hogy magának egy, a mi ügyeink iránt mindenkor jóindulattal viseltető kiváló férfiúnak, a kormányelnök jobbkeztől bizalmasának, Horánszky Nándornak támogatását biztosítsa s csak így fölkészülve teite meg első látogatásait a kormányelnöknél és a kultuszminiszternél.

Már első lépésénél, bár az eszmét úgy a kormányelnök, mint a kultuszminiszter, előzékenyen fogadták, megérezték, hogy a dolog nem fog simán menni. Megérezték ezt abból, mert mindkét helyen célzás történt arra, hogy a kitüntetések eddigi rendszere szerint a gör. kath. püspökök a ref. szuperintendensekkel voltak egy kategóriában (?) s ily nagy reform (!) megvalósításánál számolni kell a szerzett jogokkal és az azokra alapított érdekségekkel.

Különösen Wlassits már annyira megbarátkozottunk látszott azzal a kosárral, melyet az 1896. évi pápai tilalom elleni remonstrációjára, az ismeretes «Roma locuta, causa finita» formulában kapott, hogy alig tudta eltúlni követünk előtt: mennyire fázik attól, hogy most a magyar liturgia kényes ügye megint a nyakába szakadjon. (Egy későbbi alkalommal, mikor épen a két püspök kitüntetésének késleltetése miatt az ügyek nagyon összekuszálódtak, meg is mondta egész nyíltan követünknek, hogy tőle senki sem várhatja, hogy egyéb fontos teendői mellett annyi időt szenteljen a magyar liturgiának.)

A kormányelnök éppen egy meghítt ellenzéki képviselővel tárgyalt, mikor követünk nála jelentkezett. Ezt a követ rossz előjelnek vette, mert a meghítt ellenzéki képviselő nem volt más, mint a felvidéki (bereg) választókerület országgyűlési képviselője, kit a gör. kath. magyarság köreiből már régóta hegyvidéki népünk György Endréjének neveztek. A követnek jó sokáig kellett várakoznia, míg bejuthatott s az alatt ideje volt jól átgondolni a helyzetet. Milyen kár — így kezdett elmélkedni, — hogy e két eszes ember: egyik mint a magyar, másik mint a szláv ajkú görög katolikusok bizalmi férfija, nem egy időben léptek akcióba. Ők akadály nélkül frigyel köthettek volna egymással és hasznos szolgálatokat tehettek volna mindkét résznek. Vagy ha nem, akkor a mesebeli oroszlánok módjára kölcsönösen — hogy is mondjam? — paralizáltak volna egymást s ez által tért adtak volna annak, hogy papságunk s népünk jobban megbecsülje saját világi intelligenciájának vezető elemeit.

György Endre önként visszalépett, mikor látta, hogy a magyar ajkú gör. katolikusok ügyeit hivatott emberek veszik kezökbe s követünk érezte, hogy a *másikkal* vagy meg kell mérköznie, vagy pedig frigyre lépnie. Egy pillanatig hajlott az utóbbira, de meggondolta a dolgot s inkább a mérközésre szánta el magát, nem csak mivel különben megsértette volna Horánszkyt, akivel már szövetségbe, hanem azért is, mert ha már a «kálomista» György

Endrét annyiszor a szemünk közé vágta: mit mondtak volna még akkor, ha egy oly férfival csinál közös ügyet, aki még csak nem is «keresztény»?!

Ilyeténképpen elmélkedett követünk, míg bejuthatott Széll Kálmánhoz, akitől sok biztatással ugyan, de a már említett célzás miatt mégis nyugtalanul jött ki.

Az idő haladt s hogy ez alatt követünk mi mindent elkövetett az ügy gyorsítására: azt csak Horánszky tudná megmondani, ha még élne e nagyszívű és nagytehetségű államférfi, kit tragikus halála nemes ambícióinak magaslatán ragadt el tőlünk. Sajnos, még az ő támogatása sem volt elegendő arra, hogy a szokásos inquisitorius eljárást kikerüljük.

Az inquisitio nagyon sokáig eltartott. Kevés szivárgott ki belőle, de el lehet gondolni, hogy a kulisszák mögött felkavartak mindent, ami felkavarható volt.

Szemfényvesztésnek igyekeztek föltüntetni a zarándoklatot s azt állították, hogy a püspökök a magyar oltári nyelv szentesítését kérelmező emlékirat helyett csak egy díszalbumot nyújtottak át a pápának, melynek borítékán nem *Roskovits Ignác* Patrona Hungariae-je, hanem a szentpétervári Kázná templom «Bohorodicza» képének másolata díszelgett.

Hánytorgatták a «graeca fides» alakoskodását és kétszínűségét is, mert — úgy mond — igaz ugyan, hogy a pápától a magyar oltári nyelv szentesítését kérték, de egy idejűleg pánszláv ünnepélyt is rendeztek valamelyik római szemináriumban.

Lekicsinyítették a zarándoklatot, mert állítólag egy pápai czerimoniárius lepisszegté* a két püspököt, mikor ezek a pápa előtt a magyar liturgiát szóba hozták. A képviselőház valamelyik bizottságában pedig annak egy ismeretes szabdkörműves tagja, oláh hírlapok nyomán, éppen séggel *fiaszkó*-vá fújta fel ezt az állítólagos püsszögést annélkül, hogy a kormány részéről elentmondás történt volna.

Az egyik püspök ellen az volt a kifogás, hogy a felekezeti iskolákhoz való makacs ragaszkodásával útjában áll a magyarosodásnak, a másik ellen pedig, hogy az értéktelen felekezeti iskolák átengedése által pénzügyileg becsapta az államot.

Nem hiányzott a megkísértés sem, hogy a zarándoklat világi vezetőjének kitüntetése jobban megfeleljen a hívek által óhajtott tüntetés céljának.

Mindezt az ellenvetést, gyanúsítást, hazudozást, megkísértést nem volt nehéz leküzdeni, de a követet nem csalta meg előérzete, hogy a legnehezebb küzdelmet a hegyvidék György Endréjével és a honfoglalókkal lesz kénytelen megküzdeni. (Folytatjuk.)

* A zarándoklatról kiadott hivatalos Emlékkönyv megczófolja ezt az állítólagos történelmi püsszögést. Csak annyi történt, hogy mikor Vályi püspök úr a Szentatának magantitkára által küldött üzenetét bejelentette a szolgálattévő czerimoniáriusnak, ez magát Rampolla utasításához tartva, a püspököt olaszul «no, no» szavakkal igyekezett leinteni, ezzel azonban Vályi nem törődött.

Rampolla műve volt bizonyára az is, hogy ugyanez a czerimoniárius «aefeledkezett» a zarándoklat előre bejelentett időpontjáról, ami annyi sok bajt és ijedséget okozott a zarándoklatnak.

Petronius.

Mi a gyanú? *Csörgő kígyó*, amelynek elől mérgefoga van, hogy harapjon és öljön, hátul meg zajt verő kereplője van, hogy lármát csapjon. Nagy zaj és gyilkoló mérge, ezek az agyarkodó gyanakvós főfegyverei.

— Régebben, a mitologiai időben, szokásban volt, hogy a háborgó tenger hullámain emberáldozattal próbálták lecsendesíteni. Az első áldozatot, aki előkerült, dobdták a tengerbe!

Ha ajándékot akartok adni, adjatok egyszerre és könnyű szívet, ha pedig adni «*muszáj*», ne rontsátok le az áldozat értékét azzal, hogy megmutatjátok, milyen nehéz szívet adtok... *Faust*.

Bucsú Velenczétől.

Isten veled, tündér Velence,
Bucsúm órája itt.
Őrizze, védje jó szerencse
Pusztuló bájjaid.

Édes gyönyör volt, amit nyujtál,
Szivemből köszönöm.
Csak most borúl el a bucsúnál
Napfényes örömmöm.

Mínta hervadó szép asszonnal
Szorítanék kezet,
Ki áll lemondó bús mosolylyal
Virágos rom felett...

Lampérth Géza.

☞ Marika. ☞

Írta: Vándor Iván.

I.

— Marika, mondok neked valamit. Gyere, ülj ide az ágyam szélére. Ne legyen messzire. Közel hozzám, egészen közel. Egy nagy titkot akarok neked elmondani, egy nagyon nagy titkot. Én a világon senkiben sem bízom úgy, mint te benned. Neked olyan nagy szomorú szemed van, olyan becsületes, szomorú szemed. Ha mosolyogsz, a szemed akkor is szomorú marad és ilyenkor te nagyon szép vagy. Marika, én szeretnék olyan szép lenni, mint te.

— Andrea, maga szebb mint én.

Az ágyban fekvő leány egy percre lehúnyta a szemét. Amint a lámpa fénye ráesett az arcára, olyan volt, mint egy szép halott. Aztán felnézett és türelmetlenül mondta:

— Ne mondd azt, az nem igaz. Én is szép vagyok, tudom, de az egészen más. Az én arcom fehér, nagyon fehér, rá van írva, hogy beteg vagyok. Istenem! olyan szomorú az élet. Látod, Marika, te szép vagy, egészséges vagy, az arcod olyan, mint egy nyíló rózsza szirma és ez minden. Nincs egyebed, csak egy nagy szomorúságod, egy szent bánatod. Látod, nekem van mindenem és nem kell semmi. Én beteg vagyok.

— Majd meggyógyul.

— Azt hiszed? Marika, te olyan okos vagy, te mindent tudsz, — mondd, igazán meg fogok gyógyulni? Látod, most már én is hiszem. Nézd, a szívem egész rendszeren dobog.

Boldogan mosolyogva beszélt tovább:

— Meg fogok gyógyulni, mert akarom. Szép leszek, mert tetszeni akarok. Holnaptól kezdve másképp fészülködöm. Magasra fogom tűzni a hajamat. Mit gondolsz, jól fog az nekem állani?

— Hogyne, nagyon jól.

— Mit gondolsz, Marika, lehet engem szeretni?

— Mindenki szereti. Hisz olyan szép meg jó.

— Mindenki az semmi — valaki Marika — valaki tudna-e engem szeretni?

— Mindenki is, valaki is szereti Andreát.

— Úgy félek, hogy nem. Pedig látod, úgy érzem, ha valaki szeretne, meggyógyulnék, ha nem, elpusztulok. De ezt ne mondd senkinek. Ez az a nagy titok. Marika — szeretek.

Andrea lehajította a fejét. A homloka a másik leány kezét érintette. Marika pedig a szőke haját simogatta, anyáskodóan, kényeztetve, mintha ez a piruló nagy leány kis ölbéli gyerek lenne.

Andrea egy dúsgazdag embernek volt az egyetlen leánya. Törékeny, halvány, szívбайos teremtés volt, kit a levegőtől is óvtak.

Marika nem tudta, ki volt az apja, anyja. Talált gyerek volt. Tizenkét éves korában ide vették a házhöz játszótársnak. Mikor megérkezett, egyik kezében egy piros kendőbe kötött csomagot tartott, a másikban pedig egy haldokló verébfiókát.

A kis csomagba egy szoknyácska volt kötve, egy fejre való kendő, egy pár kötött téli keztyű, meg egy zsebkendőbe takargatott ócska levél, mely így szolt:

«A kis leány neve Mária. Nem akarom, hogy ismerje az anyját, még kevésbé az apját. Mi nagyon nyomorult, bűnös emberek vagyunk. Arra, ki gondjába veszi ezt a gyermeket, Isten áldásáért kérem.»

Ennyi volt az egész. Ez a levél volt Marikának az egyetlen emléke az édesanyjai kéztől.

A levél, akkoriban, kétszáz forinttal együtt, a Marika pólyájába volt téve.

A gyereket, tekintettel a pénzre egy gyerektelen ház-mester-pár vette magához és nevelte tizenkét esztendőskoráig. Akkor aztán, mivel a gyerek evett is, fázott is, odaadták a házigazdához, a kisasszony mellé játszótársnak.

Ebben az időben Marika, kicsit vad, hirtelen nőtt, szomorú szemű kis leány volt, nagy aczélfényű fekete hajjal. Szó nélkül adta oda a cselédeknek a kendőbe kötött kis czókmókját, hanem a verébét hiába kérték tőle. Óvatosan tartotta, melengette a kezében, néha rálehelte merevedő szárnyacsájára.

Andrea kiszaladt hozzá az előszobába. Megállott előtte vagy három lépéssnyire és szóltanul nézett rá egy darabig. Mikor fölfedezte, hogy egy madarat tartogat a kezében, még egyet lépett feléje és érdeklődve megszólalt:

— Mutasd.

A kis fekete hajú kinyitotta a kezét és megmutatta a tenyerében vergődő kis teremest:

— Beieg, — mondta komoly hangon.

— Hol vetted?

— Találtam. A szél lerázta a fáról.

— Nagyon beteg?

Marika nézegette egy darabig, aztán tompa hangon szólott:

— Azt hiszem, meg fog halni.

A szőke gyerek rémülten nyitotta fel a szemét:

— Meghal?

És félve, borzadva nézte a madárkát. Megremegett az egész kis teste, el akarta fordítani a fejét, hogy ne lásson semmit, de nem tudta, nem bírta. Mikor a kis beteg bágyadtan felnyitotta a csőrét és megrebbent a szárnya, a kis leány felsikoltott és irtóztatva temette az arcát a kezébe. Azt hitte, vége.

Marika nem értette a dolgot:

Közeledett hozzá:

— Ne féljen tőle, nem bánt.

Andrea sírni kezdett;

— Vidd innen, vidd innen.

Marika vállat vont és minden figyelmét a verébre fordította.

Egyszer csak felkiáltott:

— Kinyitotta a szemét.

A másik, nagy félve, egy pillanatra oda mert nézni.

— Nem hal meg?

— Már nem. Erősebben piheg.

— Adjunk neki vizet. Jó?

— Jó.

Andrea megfogta a Marika kezét, úgy húzta be magával a szobába.

— Megitatjuk, aztán vetünk neki ágyat.

— A madár nem hál ágyban.
— Az nem baj. Lefektetjük. A melegben elalszik, mire felébred, nem lesz semmi baja.
Andrea nagyon megbarátkozott a verébbel, egy pohárból mindenáron meg akarta itatni.

Marika csendesen rázta a fejét:

— Nem úgy kell azt! Nézze.

Az újsa hegyét bemártotta a pohárba, úgy csöpögtette a vizet a madár tátogó csőrébe.

A veréb kezdett magához térni a puha, meleg gyerekkezek között. Apró fekete szemét hol felnyitotta, hol lecsukta.

— Mi csinálunk vele, hamegyógyul? — sugta Andrea Marikának. Hangosan nem mert beszélni, mert a verébbel éppen le volt hunyva a szeme és félt, hogy felkölti.

— Elereszjük, — sugta vissza Marika, hadd menjen az anyjához. Biztosan van anyja.

— Hogyne volna. Mindenkinek van anyja.

— Nem mindenkinek. Nekem nincs.

— Nincs?

— Nem is volt soha.

— Nem is volt soha?

A szöke kis lány éppen úgy nézett most Marikára, mint az imént a verébre. Furcsa, gondolta, olyan kis lány mint én, csak a haja fekete és nem volt neki anyja. Egy kicsit elhúzódott tőle. Aztán egyszerre, ahogy nézte azt a szomorú szemű gyereket, megrezgett a lelkében a leendő asszony finom, mély érzésének az első húrja és anélkül, hogy számot tudott volna adni magának róla, mit tesz és miért, egy bájosan könnyed mozdulattal átkarolta Marikának a nyakát, arcát az arcához szorította és piros, meleg kis száját rányomta az ajkára. Ettől a percztől kezdve szerették egymást.

Marika, valahányszor erre a csókra gondolt, mindig úgy érezte, hogy ő adósa Andreának. Úgy érezte, hogy ez a csók volt az életében az első értékes momentum. Ez volt az első tavaszi napsugár, melynél melegedni kezdett az ő didergő kis lelke. Hálás volt Andreának ezért a csókért.

Ez hat évvel ezelőtti történet. Azóta a két leány együtt nőtt, tervezett és ábrándozott.

Most, hogy elhangzott a nagy titok, Marika éppen olyan boldog volt, mint Andrea.

— Szeret?

— Kinevetsz?

— Nem, nem!

— Marika, az olyan szép, mikor valaki szeret. Te nem?

Marika mosolygott és hallgatott.

— Én úgy szeretném, ha te is... Lásd, azóta egészen más a világ körülöttem. Mindennek színe van. Minden mosolyog és úgy érzem, hogy azóta jobb vagyok...

— Régen?

— Régen. De csak tegnap óta tudom. Te, az olyan furcsa volt. Tudod, ő itt ment lovon. Egyszer csak, ágaszkodni kezd a ló — tánczol, toporzékol — a fejét hányja, veti. — Egy pillanat. — Fekete lett előttem a világ. — Feliskoltok — és átvillan a lelkemen — ha ő, akkor én is...

A másik perczen megnyugszik az állat — János nevetve köszön, én pedig megtudtam, hogy szeretem. Hát nem nagyszerű ez? Mond Marika? — Felelj hát, miért nem szólsz? Hát nem gyönyörű ez?

Marika a lámpába nézett. Az arca fehér volt, mint az alabástrom, a keze hideg. A hangja, mikor szólott ércetlen volt, mint a hamis pénz pengése. A haját visszahajlította a homlokáról és mosolyogni próbált.

— Nagyon szép, gyönyörű.

A másik duzzogott:

— Te nem is örülsz neki.

És Marika bizonyítgatta erősen:

— De, de, örülök, nagyon.

Aztán fölállott. Mennie kellett. Valahova messzire innen. Búcsúzott:

— Jó éjszakát.

— Az ajtóból még visszaszólt:

— Álmodjon szépet.

II.

Mintha üldözték volna, futva ment a szobájába. Aztán megállott és tétován nézett körül. Hirtelenében homályos volt előtte minden. Nem ériette, de érezte, hogy valami nagy halálos veszedelem kerülgeti vagy őt, vagy Andreát. Oda ment az ablakhoz és kinyitotta. Az éjszaka csillagtalán volt és homályos. Egy darabig gondolatok nélkül nézett bele a sötétségbe, aztán lassanként észébe jutott minden. Ott a fekete éjszakában, három ember állott előtte. Andrea, János és ő maga. János, az ő álma, az ő bálványja, az ő reménysége, ki tegnap is azt mondta neki: Marika, a maga szeme olyan mint a csillag... és Andrea, a szegény szívbjajos Andrea, kit a legkisebb felindulás megölhet, az ő lelkének a testvére, ki ma bevalotta neki az ő nagy titkát.

Fázott. Becsukta az ablakot. Járkálni kezdett. Hatalmas, nagy gondolatok kergették egymást a fejében. Felébredt benne a boldogságáért küzdő asszony. Gyertyát gyújtott. Elővette a tükrét. Nézegette magát, hosszan, sokáig. Diadalmas örömmel rázta meg a fejét. A haja sötét gyűrűkben omlott végig a hátán. Sötétebb volt, feketébb volt, mint kint az éjszaka. A szeme ragyogott és ő mámorosan gondolta: szép vagyok. Egy perc alatt számot vetett az eredményre, ha küzdelemre kerül közöttük a sor az emberért. Közöttük. Közte és Andrea között. A győzelem az övé, az bizonyos.

— Az enyém lesz János — és... és meghal Andrea.

Kezébe temette az arcát. Sirt.

— Meghal Andrea vagy meggyógyul Andrea.

Ezen aztán sokáig töprengett. A végén még azt kérdezte magától:

— És én?

Keserűen mosolygott.

— Nekem az van megírva, hogy sirjak.

Egy darabig újra gondolkozott. Aztán végre határozott. Leült és írt Jánosnak. Két szót csupán:

«Szeresse Andreát».

És mikor ismét tétovázni kezdett, halkán így szólt magához:

— Andrea mindig jó volt hozzám. Lassan fonnai kezdte a haját. Közben ismét kétségei támadtak. Nem bízott önmagában. Az erejében. A jószágában. Azt gondolta, ha itt lesz mellettük, elveszi tőle, anélkül, hogy akarná, anélkül, hogy tudná, elveszi tőle a szemével, a mosolygásával, a szépségével — hisz ő nem lesz képes valami ember felettire, hisz ő csak egy szegény, nyomorult leány. Lehunyta a szemét. Gyötrő érzés vett rajta erőt. Mit kell most tenni? Érezte, hogy valami nagyot, valami rendkívül.

A feje szédült. Aztán világos lett előtte a sorsa. El fog innen menni. Hova? Vállat vont. Ahol nem látják az ő vergődését.

Mintha álomba lenne, úgy vette elő kis piros kendőjét, az ócska levelét, egyetlen anyai örökségét. Még egyszer körülnézett. Czipőcskét a kezébe fogta, hogy lépteivel zajt ne üssön a házban és lopva, lábujjhegyen szökött meg a boldogsága elől és lépett ki a kapun a csipős, homályos szürkületbe...

Ha nem volna ellenségünk, talán nem is küzdenénk annyira a létért.

Minél vadabb a gyűlölet, annál erőlenebb.

(Gondolatok és ötletek.)
Salamon Ö.

Az orosz Riviera.

Irtá: *Csudáky Bertalan.*

II.

A kies fekvésű Odesszától csak néhány órai út választja el a kíváncsi turistát attól az érdekes darab földtől, hol a mitológiai időkben meg a klasszikus kor mulatni szerető istenei sem unatkoztak. Hol a hagyomány szerint a *tauriai Diana* templom előtt *Jason* és az ő vállalkozó szellemű *argonautái* is megbűvölve nézték a bújá déli növényzettől pompázó vidékeket. Derűs, hangulatos és boldog élet zajlott itt valaha. A szomszédos *azovi* tenger titokzatos ingóványaiban tanyázó nimfák, a közeli rengetek driadái és sok-sok ingerlően szép tündére a nagy természetnek, — ide jártak az enyhe krimi partokra mulatni, táncolni, kacagni. A kisorosz nép mesevilága szerint e partok vonzó szépsége, derűje és színpompája a mitológikus kor isteneinek jókedvétől, verőfényes hangulatától lett oly bűbájosan vonzóvá. Ebből a megbűvölő mosolygásból azonban, még vajmi keveset élvez az utas a krimi félsziget első nagyobb városában *Szebasztopol*-ban. Nagyobbára kopár, szürke, vulkánikus sziklakkal megrakott terület ez, — s olyan komor, mint amilyen lehangoló ennek a városnak a históriája. Egyetlen kies és hangulatos pontja a tengerpart és az a két öböl, amely oly szeszélyes formákban fut a sziklás partokba, mint egy rejtekéből kiriasztott óriási kígyó.

Egyik öble a nyílt tenger felé néz, itt kötnek ki a pósta és a kereskedelmi gőzösök, beljebb van a nagy öböl — ebben tartózkodnak a tenger félelmetes urai: a rideg képu hadihajók. S a két nagy kiterjedésű kacskaringós öböl partján ott terjeszkedik formátlan utcáival és stilszerűtlen épületeivel a sok katasztrófát átélő *Szebasztopol*. Aki idejön, az ne keresse ebben a különös környezetben a jelent, az idézze föl a multat, azokat a históriás nagy idöket, amikor *Szebasztopol* még vezércsillaga volt Déloroszországnak. Aki tud olvasni a pusztá kövekről, aki el tud beszélgetni a nagy idök roskadozó emlékeivel — szólítsa meg őket s megtudja ennek a sokat szenvedett városnak a történetét. A mai *Szebasztopol* csak halvány képmása a réginek. Mozgalmas, zajos élete eltűnt s ma nem sokkal különb, mint bármely Fekete-tengermelléki, kisebb kikötőváros. Pedig hát a kicsiny *Achtiár* tatár falu, melynek helyén a czárok büszke *Szebasztopolj*a épült, valaha szép napokat látott. Amikor *Eszki-Kerim* a krimi tatár-khánságnak még egyik leggazdagabb kereskedelmi városa volt s falai alatt az ázsiai karavánok festői csoportjai nyüzsgöttek, abban a boldog idöben *Achtiár* falucska sem állt az utolsó helyen. A krimi félsziget egyik igen kedvező fekvésű öble partján terült el és egészséges enyhe éghajlata miatt a khánok is sokszor felkeresték. Az *eszki-kerimi* karavánok ragyogó portékája néhanapján ide is eljutott. De ennek ellenére *Achtiár*-ból mégse lett város s mint szerény, nyomoruságos falu pusztult el a krimi háború idején *Bachsics*-szeráj a krimi khánok ősi székvarosát leszámítva, csak édes-keves történelmi emlék maradt az utókorra a káprázatos keleti pompában élt khánok gazdag birodalmából. S igazán a pusztá véletlennek a műve az is, hogy az apró *Achtiár* falu neve mégis belekerült a történelembe. Mikor *Potemkin* herceg katonái végig pusztították s fölperzselték a krimi félsziget minden helységét s amikor a tatár faj kulturája már romokban hevert, a herceg egy czári ukázát kapott, melynek értelmében a Feketetenger partjának valamely alkalmas pontján oly erősséget kell építenie, amely Oroszország számára megőrizze a tömredék áldozattal szerzett területet. A herceg sokáig kutatótt, míg végre *Achtiár* romjai előtt megállva így szólt:

«Ez az a hely, ahonnan figyelemmel lehet kísérni minden ellenséget s biztosítani a szép krimi félszigetet Oroszország számára — egyszer s mindenkorra.» Itt épült az ősi görög és tatár telepek romjain a történelmi nevezetességű *Szebasztopol*. A város neve «*császárváros*»-t jelent. «*Sebastos*» ugyanis nem egyéb, mint «*Augustus*» görög fordítása. Potemkin felismerte a hatalmas öböl előnyös fekvését és jelentőségét. A háború lezajlása után azonnal hozzáfogott a kikötő építéséhez s *Mekenziev* admirális segítségével oly gyorsan haladt a munka, hogy 1784-ben már 17 hadihajó összesen 4080 tengerésszel állomásozott a pompás kikötőben. Mikor II. Katalin czárnő 1787-ben meglátogatta *Szebasztopol*-t, az elragadtatás hangján így nyilatkozott felőle: «Sohasem hittem volna, hogy ily festői szép öböl legyen itt, — s hozzá még oly tervszerűen és ügyesen kiépítve!» I. Sándor alatt már készen volt a kereskedelmi kikötő is a város öt-hat év alatt 45 ezer lakost számlált. Sokat tett *Szebasztopol* megerősítése érdekében még *Lanzseron* is, aki több éven át a Fekete-tengeri flotta főparancsnoka volt. A rohamosan fejlődő várost azonban végzetes csapás érte, mikor 1854-ben kiütött a nagy krimi háború. Több, mint ötven esztendő perdült le az orosz történelem lapjain azóta, hogy *Nachimov* és *Kornilov* tengernagyok *Szinop*-nál, rövid két órai csata után a krimi félhold dicsőségét a Feketetenger hullámaiba süllyesztették. A győzelem fényes volt, de utolsó ágyudörrenése egyúttal *Szebasztopol* rettenetes pusztulását jelezte. Egy gondolat műve volt csupán s az európai politika villámgyorsasággal idevezényelte az angol, a francia és az olasz szövetségesek hadseregét. Vérontó csata folyt a kicsiny *Alma* folyócskánál — pusztult az orosz hadsereg, majd meghátrált s menedéket keres az öbölben. Az ellenségnek hetven ezer főből álló tábora perczről-perczre közelebb férközött a városhoz. Jajveszélkezés és kétségbeesés mindenütt. Kipattant a titok s futó tűzként terjedt a vészjósló hír, hogy «*Szebasztopol nincs megerősítve!*» — De nem csüggedtek. Talpra állott mindenki. Furt, faragott, ásott, kapált, követ hordott és épített — koldus és gazdag egyaránt. Az ellentábor vérszomjas vezetői ezalatt pokoli terveket kohlattak *Balaklava* festői kikötőjében. Az orosz hősök és hősnők vesztőhelyéül talán éppen azt az óriási sziklát szemelték ki, melyről a monda szerint a kegyetlen *taurok* dobálták le hadifoglyaikat a feneketlen mélységű tengerbe. A daliás görögök és a büszke germánok szelleme hatotta át az egyesült csapatokat, amint fellpillantottak a hegyetű váromladékaira. Itt szervezkedtek, itt pihentek meg s egy érzékeny kudarcz után innen indultak az egyesült csapatok *Szebasztopol* döntő ostromára. *Nachimov* és *Kornilov* orosz hadvezérek pedig már ott álltak a gyorsan készült bástyák tövében s dörgő szavuk bejárta a nagy öböl minden zugát: «Harcosok! *Szebasztopol* hősei, — haljunk meg barátaim — ha kell mindnyájan!... Gránát, bomba, füst, láng és emésztő tűz egyre megy, de fáradságunkért az ellenség is vérrel fog fizetni!»

Beteljesedett!...

Tizenegy hónapig tartott a rettenetes küzdelem. Még egy utolsó bombazápor hullott a város rögtönzött erődítméire: hősi halált halt *Nachimov* és *Kornilov* s a *mala-chovi kurgánon* — elhangzott az utolsó vezényszó: «Gyujtsátok föl *Szebasztopol*-t s ne adjátok oda zsákmányul!... Moszkvát is elnyelték a lángok, hogy miért — tudja mindenki s Oroszország még sem ment tönkre!...» Egy röpke pillanat nem sok, de talán annyi sem kellett hozzá, s hatalmas lángnyelvek kigyóztak a magasban. Tüzes képük ott ringott a tenger hullámaiban s két nap mulva már csak beláthatatlan romhalmaz fogadta az előretörő ellenséget.

A felperzselt város fényes multjából csak egyetlen értékes emlék maradt hírmondónak: a klasszikus kor művészetében pompázó Péter és Pál templom.

Csodálkozással és megilletődéssel tekintünk erre az impozáns alkotásra. S ha Szebasztopol irtózatos ostromára gondolunk, mely tíz millió kilogramm puska-porba és százötvenezer önfeláldozó ember életébe került, úgy tetszik, mintha egy vallási epeoia hatalmas s megdicsőült hőse állana előttünk. A nagy és ádáz küzdelem szereplői ott pihennek a *malachovi* domb árnyékos sírkertjében. Százezer orosz hős csontja — testvéries ölekezésben — porladozik ott — s gigantikus fejfájuk egy piramidális kőtemplom. A véres csaták nagy hadvezérei pedig a *Szent Vladimir* katedrális kriptájában alusszák örök álmukat. Közös volt a sorsuk, közös a sírjuk s közös az a szürke márványkereszt is, mely a főoltár szent ereklyéi alatt kegyelettel őrzi a bátor harczosok emlékét. Az öböl partján pedig egy hatalmas piederasztalon ott áll *Nachimov Sztepanovics Pál* emléke s *Rasztopcsin* grófnő márványba vésett epigrammja színesen mondja el azt a vérfagyasztó csatát, melyben Szebasztopol legnagyobb hőse (1855. jun. 28.) elesett.

«Tizenkétszer jött fel a hold az égre,
Tizenkétszer tűnt le a messzeségbe.
Folyt a vér... csapat csapatall utközött,
És nőtt a hús halál-mező
A véres bástyák között...»

Szobasztopol egy másik érdekessége, mely kizárólag a nemzeti kegyelet művének tekinthető, a bizánczi stilben épült történelmi muzeum. Itt őrzik azokat a tárgyakat, melyek csaknem chronologikus pontossággal elmondják nekünk a sok megpróbáltatáson átesett város történetét. Okmányok, térképek, bronz fegyverek, bombák, hajófel-szerelések s a város ostromára vonatkozó festmények (különösen Ajvazovszkijtól) a kétemeles muzeum épületét ma már annyira megtöltik, hogy rendkívül sok értékes tárgynak már csak a lépcsőházban tudtak valamelyes helyet szorítani. A kontinens összes muzeumai közül talán csak a szobasztopoli dicsekedhetik azzal, hogy reggeltől napestig akad látogatója.

Hűsz esztendő fáradságos munkája kellett ahhoz, hogy újjá szülessék ez a nevezetes város s hogy újra felépüljön a szétrombolt erősség. A vértől ázott partokon a *Primorszkij* boulevard hatalmas épületei s az orosz flotta impozáns palotája már messziről hirdetik, hogy Szobasztopol még mindig a Fekete-tengermellék egyik hadi őrszeme. Komoly és félelmetes szerepet azonban, melyre Potemkinnel együtt a csárok praedesztináltak úgylátszik sohasem fog betölteni. Szobasztopol ma már Déloroszsország központja lehetett volna, ha kereskedelmi szerepét nem veszi át a szomszédos *Feodozia*. Lazarev tengerenagy jóslata sem teljesült, aki egy alkalommal azt mondotta, hogy «*Szobasztopol*» egyszer félelmetes pillantást fog vetni a Fekete-tenger tulsó partjára, mert merész s hatalmas orosz csár edzett katonája szárazon éppen úgy, mint a haragos tenger hullámain. Hogy mi lett és mi lesz Oroszsországból, beigazolta az orosz-japán háború eredménye s beigazolta a függetlenségért, a szabadságért és alkotmányért küzdő milliók elégedetlensége. II. Miklós csár azonban még mindig remél s még mindig abban a gyönyörteljes illúzióban ringatja hányatott lelkét, hogy Oroszsország ebben a fenséges panorámájú kikötőben rejtegeti a Fekete tenger környékének titokzatos kulcsait. Vele együtt még sokan azt tartják, hogy Szobasztopol nem esett el, csak megfördött gyermekeinek forró véreben, hogy szebb és erősebb legyen, mint volt valaha. Szobasztopol úgy sztratégiái, mint kereskedelmi szempontból régebben megállta a helyét, de a modern erősségek kívánalmainak, több tudós tengerész véleménye szerint, ma már nem igen

tudna megfelelni, mert az öbölnek nincs talán egyetlen olyan pontja sem, ahová a mai messzehordó ágyuk romboló lövegei el ne jutnának.

A nyílt tenger felőli oldalon, a déli és a tűzérsgéi öblök között terül el a város legszebb része. Itt van Szobasztopolnak üdülőhelye, a *Primorszkij boulevard*. Kéi pompás tengeri fürdő, a díszes vendégfogadók, a személy-szállító hajók állomása, színházak, szobrok s minden egyéb a mi Szobasztopol nevezetességeihez sorolható. A tenger felől érkező utast mindjárt a nagy déli öböl bejáratánál a *Lazarev* hatalmas tengerészeti kaszárnyái s a kiváló parancsnok impozáns emlékszobra, nemkülönben az admirális remek palotája figyelmeztetik, hogy Szobasztopol nem egyszerű kereskedelmi város (amelyhez ugyan ez időszertint nem sok köze van) hanem erősség. Mindazáltal e tekintetben sokkal előnyösebb fekvése van *Nikolajev*-nek, mely máris erős versenytársa Szobasztopolnak. Szobasztopol az újabb időben ritkán emlegették, alapítójának Potemkin hercegnek a neve pedig legfeljebb a «*potemkin-falvak*» révén volt forgalomban, míg nem a közelmúltban a nevével viselő «*Knyáz Potemkin*» hajó fel-lázadt legénysége ismét sajtóságos módon elevenítette föl II. Katalin csárnő egykori híres kegyencének emlékezetét. A nagy orosz birodalom egyetlen délvidéki hadikikötőjét kerek 200 millió rubellel talpra állította ugyan, de az a régi dicsőség, melyben valaha tündöklött, még se fogja többé besugározni. S a közelmúltban lezajlott események után is szinte biztosra vehető, hogy a csárok uralkodási programjából nemsokára végleg elmosódik az a remény, mely az egész Fekete-tengermellék birtoklásának rugóit Szobasztopol hadikikötőjében látja összpontosulni.

* * *

Apró bárkák síklnak tova az éj csöndjében s a két tágas öbölben holdsugaras nyári esteiken sokszor felsír a mélabús szavú orosz *balalajka*. Sír, zokog — régi dicsőségéről, fényes csári ünnepekről... De sír az orosz nép lábbal tiprotti szabadságáról is. Szegény viharedzett halászok és matrózok dala az, mely a csendes éjszakák misztikus ködfátyolán keresztül, biztatóan csendül az erődök alján s lágyan átderül a szegény muzsik-szívekben.

A Primorszkij boulevard nyüzsgő világa megtitulus a daltól — a csendes nyári éj mámorától, de a szürke muzsik szívét e melancholikus rímusokban az elnyomatás sorvasztó fájdalma emészti. A délvidéki orosz nép hangulatában azonban itt-ott felvillan a temperamentumos olasz nép életereje is, — frissebb, gazdagabb érzésű s gyorsabban felejtí a bánatot mint a moszkovita, még akkor is, ha az orosz fajt jellemző borongás is marcangolja a lelkét. A szíveknek ez a melegebb érzése, hangosabb dobbanása könnyen érthető. Ide lent délen, a hol derültebb az égbolt, ragyogóbbak a csillagok, melegebb, élte-több a napsugár, mint a ködben úszó csári paloták körül, itt a fagyos borongás nem markol oly mélyen a szívekbe, mint éjszakon. És talán ebben rejlik a magyarázata annak a szép természeti ünnepnek is, melylyel itt a leáldozó nap utolsó sugarait szokták üdvözölni. Napszállatok meg-elevenedik a Primorszkij boulevard nyugati terrassza. Itt él-vezi a közönség a leáldozó nap ragyogó színpompáját. Csendes áhítattal lesik a nyílt tenger horizontját, ahol a nap biborörös, — izzó korongja lassú ereszkedéssel merül a habokba. Az öböl torkolatánál őrtálló hajón pil-lanatról-pillanatra figyelik a természetnek ezt a csodaszép jelenségét. S amint az utolsó biborsugár átvillan a tenger színgazdag tükörén, egy adott jele — dobpergés szólal meg az erődök bástyafokán, harsogó trombiták dallamától reszket a langyos levegő. még egy röpke pillanat s hatalmas ágyudörrenés üdvözli a tengerbe merülő nap utolsó fénysugarát. Legyen ennek az ünnepnek, akár

históriai háttére, akár valamely más hagyományoszerű jelentősége, annyi bizonyos, hogy szemlélete a melegebb érzésnek s a természetinjárlásnak egy bűbajos jelensége, mely mámorossá tesz, gyönyörködtet és lebilincsel. Így ünneplik Szekesbástyában a nap legnyúgvását s lelkünkben ezzel a felejthetetlen szép képpel útnak indulunk tovább, hogy mihamarább bepillanthassunk a Krimi félsziget legtipikusabb városába *Bachsiszerájba*. (Folytatjuk.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

P. Horváth Ádám emléke. *Pálóczi Horváth* Ádámnak, a XVIII. századbeli érdemes magyar írónak és költőnek, akinek legfőbb érdeme az, hogy mint zenekedvelő nótás ember a gyönyörű kurucz nóták és dallamok nagy részét ő mentette meg az enyészettől, emléktáblát állítottak legközelebb Balatonfüreden. *P. Horváth* Ádám az elnémetesedett korban nyakas magyar ember, kemény kurucz volt. Mindig magyar ruhában járt, még haját is kurucz módra csimbókba kötötte, amiért Kazinczy «csimbókos poéta»-nak nevezte, de ő büszke volt erre a gúnynévnek szánt elnevezésre. Vidám magyaros kedélyéért, zamatos írásaiért, nótás kedvéért országosan népszerű ember volt *Horváth* Ádám. Élete utolsó a kies Balatonfüreden töltötte «procul negotiis» gazdálkodással. Ennek az emléké örökítették most meg a református templom falában elhelyezett díszes márványtáblával. A szép ünnepélyen a költőnek Beregmegyében ma is élő rokonsága is részt vett.

Bihari képei. *Bihari* Sándornak, a pályája delén nemrég elhunyt festőnek művészi hagyatékából rendezett kollektív kiállítás e héten nyílt meg a Múcsarnok termeiben. Kegyeletes, szép cselekedet volt ennek a minden ízében magyar szívű és magyar lelkű poéta-piktornak a műveit így együttesen bemutatni a közönségnek. A magyar falu életét, embereit, poétikus és idilli jeleneteit senki sem érezte át és festette melegebb színekkel, kedvesebb humorral, mint *Bihari* Sándor. Egyik másik ilyenmű képe, mint pl. a «Bíró előtt» reprodukciókban országiszerte ösmeretes. Ez a posthumus kiállítás nagyban hozzájárul *Bihari* művészetének teljes megismeréséhez és megbecsüléséhez.

Pályázat történeti színművekre. A budapesti Nemzeti Színház igazgatósága a belügyminiszter megbízásából pályázatot hirdet egész estét betöltő magyar történeti színműre. A pályadíj 2000 (kettőezer) korona. A pályázat feltételei a következők: 1. A pályázatban csak ama (prózában vagy versben írott) történeti színművek vehetnek részt, amelyek tárgyukat a magyar történelemből merítették és eddig sem nyomtatásban meg nem jelentek, sem pedig elő nem adták. 2. A pályaművek tisztán és olvashatóan írva, lapszámozva és bekötve nyújtandók be. 3. A pályaművek a szerző nevét, állását és lakóhelyét tartalmazó pecsétes jelleggel legkésőbb 1907 október elsejéig a Nemzeti Színház igazgatóságához küldendők. A pecsétes levélben ugyanazon jellege legyen, mint a pályamű homlokán. A pecsétes levélben netalán följegyzett kikötések, vagy feltételek figyelembe nem vételnek. 4. A pályázat eredményét a Nemzeti Színház igazgatósága 1908 január elsején hirdeti ki. 5. A Nemzeti Színház igazgatósága a pályadíjat csak olyan abszolút irodalmi értékű, magyar történeti színművek adja ki, amelyet a bíráló bizottság elfogadásra ajánl és sikerrel előadhatónak is talál. 6. A pályadíjat nyert mű előadási joga a Nemzeti Színházat illeti, a szerző azonban a szokásos írói díjban (tantiém) is részesül. 7. A pályadíjat nem nyert művek a Nemzeti Színház titkári hivatalában, kellő igazolás mellett átvethetők. — A m. kir. Operaház igazgatósága ugyan csak pályázatot hirdet egy díszelőadásokra és ünnepi előadásokra alkalmas magyar történelmi dalműre, melynek zenéje szervesen egyeztesse össze a magyar jellegét az előkelő, modern operai stílussal. A mű előadásának tartalma két és fél óra legyen. A pályadíjat annak a munkának adják ki, amelyet a bíráló megjutalmazásra ajánlanak s az Operaház igazgatósága előadásra kitűz. A pályaművek idegen kézzel, tisztán és olvashatóan írva, lapszámmal és bekötötten teljesen kidolgozott vezérkönyvvel, s zongorakivonattal, továbbá külön szöveggel, a szerző nevét rejtő pecsétes levél kíséretében 1908 szept-

ember 1-éig a m. kir. Operaház igazgatóságához küldendők be. A pályadíj *háromezer korona*. A nyertes mű a szerző tulajdona marad, az első előadás joga azonban a szokott feltételekkel a budapesti m. kir. Operaházat illeti meg. A bíráló bizottság tagjai az Operaház igazgatójának elnöklésével *Herzfeld* Viktor, *Kern* Aurél, *Kerner* István és *Márkus* Dezső.

Pályázat három színműre. *Beöthy* László, a Királyszínház igazgatója, a jövő év október havában a Magyar-színház igazgatását is átveszi. Hogy az új színház műsorát gazdagítsa, *Beöthy* most hármast színműpályázatot hirdet.

A pályázat anyagát három magyar regény adja: *Jókai* Mór *Új földesura*, *Herceg* Ferencz *Szirtusz*-a és *Mikszáth* Kálmán *Szent Péter esernyője* című műve. E három regény színdarabbá való átalakításához szükséges engedelmet *Beöthy* László a szerzőktől, illetőleg *Jókai* Mór özvegyétől, megszerezte, s most mindegyik műnek színpadi átoldozására, illetőleg az egy-egy műből készült legjobb színdarab számára külön-külön kétezer, összesen hatezer korona pályadíjat tűz ki. A pályaművek műfaja nincs meghatározva, minthogy azt az adott anyag körülből önmagától is megszabja. A pályázathirdető csak egyet kíván megjegyezni, hogy a pályázatból operett-, vagy daljáték-szöveggények ki vannak zárva; kisérő zene, vagy énekrészek alkalmazása csak annyiban van megengedve, amennyiben ez az illető darab színeinek szükségéinek megfelel. A pályázat határideje 1907. év március elsejének déli 12 órája. Az idegen kézzel, vagy gépen írt pályamunkák a szerző nevét rejtő jelleggel együtt a határidőig a Király Színház titkári hivatalába küldendők be. A pályaművek első lapján é fölrásnak kell lenni: *Pályázik a Beöthy László-féle hármast színmű pályázat egyik díjára*. Mind a három pályanyertes mű budapesti előadási joga *Beöthy* Lászlóval illeti meg, a mit a pályázók pályázásukkal elismernek. A nyertes szerzők a kétezer korona díjon kívül a színházi előadások bruttóbevételeinek öt százalékát kapják, az írói díj másik öt százaléka a darabok anyagának eredeti tulajdonosait illeti meg. A pályázat eldöntésének határideje 1907 április elseje. Pályabírákúl *Beöthy* László *Herceg* Ferenczet, *Bakonyi* Károlyt, *Márkus* Józsefet, *Salgó* Ernő drt., *Vágó* Bélát és *Ráthonyi* Ákost kérte föl. A pályadíjat a három relative legjobb darabnak abban az esetben ki fogják adni, ha a darabok sikert ígérő színpadi előadásra alkalmasak.

Semmelweis. Egy szép szoborral, — nem tréfálunk, — most igazán egy komolyan, nemesen szép emlékművel gazdagodott fővárosunk a mult vasárnap: Ott áll a fehér márvány-monumentum az Erzsébet-téren, a Veres Pálné-emlék közelében és egyszerű magyar ruhás, mély értelmet, nagy szívet sugárzó kerekfejű embert ábrázol: *Semmelweis* Ignácot. A talapzattól áhítatos hálával fiatal édes anyja, ölében kiseddével, tekint fel «az anyák legnagyobb jóltevője»-re, akinek az elhangzott lelkes ünnepi beszédek s a messze földről küldött koszorúk hirdetik és dicsőítik az egyszerű budai sváb fiúból világhírű magyar orvos-professzorá lett *Semmelweis* Ignácot, a gyermekágyi láz okainak genialis felderítőjét és diadalmas legyőzőjét. Erről a gyönyörű szoborról sohsem lenne szabad lehervadni a virágnak, mert *Semmelweis*nek örök hálával tartozik az emberiség egyik legnagyobb legszentebb értéke, az *édes anya* megmentéséért. A szép emlékmű *Strobl* mester igazán mesteri alkotása.

Pro memoria. Két sírhalom előtt áll e héten a magyar művészet Muzsája őszinte mély gyásszal, ám az őszi elmulás hangulatában szelíre engedestelődött bánattal, mely a költő szerint «hervadásból — fényből támad...» Szép, hosszú élet őszén, dicsőséggel megfutott pályá végén tért pihenőre a sárguló lombokkal művészetünk két koszorús, ünnepelt és szeretett alakja: *Telegy* Károly festőművész és *Felekyné Munkácsy* Flóra színművésznő, a Nemzeti Színház tagja. *Telegy* Károly több mint félszázad éven át volt az akkor még zsenyéjében levő magyar festőművészet fáradhatlan úttörő bajnoka, mint a Képzőművészeti-Társulat alapító tagja, titkára, majd műtárosa s hangulattal, meleg színekkel teljes tájképeivel örökítette meg nevét és emléket. *Felekyné Munkácsy* Flóra, az egykor csudált szép-szerű művésznő a Nemzeti Színháznak volt szintén majd félszázadon át egyik legerősebb oszlopa s mint népszínműnekesnő, majd később drámai szerepekben gyönyörködtette a közönséget ragyogó szépségével, nemes művészi játékaival. Kegyeletes gyászunk kíséri sírjukba az elköltözötteket és emléküket tiszta fényben él tovább közöttünk.

Rákóczi és Czinka Panna. *Kís* György jeles szobrászművésziünk, a Veres Pálné-szobor alkotója, legutóbb egy sikerült kurucz-tárgyú kompozíciót-készített. A talapzaton

nyugvó szobormű a dicső kuruczfejedelmet, II. Rákóczi Ferencet ábrázolja, amint a legendás cigányhegedűs leány, Czinka Pannának játékát elremegve hallgatja. A művész elsősorban a fővárosi muzeumba szánta a művét s ajánlatot tett a tanácsnak, hogy azt megvásárolja. A sikerült kurucz-szobor mindensetre díszre lenne a székesfőváros muzeumának.

A tiszavidéki hun-halmok. A magyar folyó mentén, különösen annak felső vidékén. Tiszafüred táján számos homok-halom van, melyet a nép hun-halmoknak nevez és különféle legendákat mesél róluk. Ezek a halmok abban különböznek az ország más vidékén, pl. a Dunántúli szintén látható és úgynevezett hun-halmaktól, hogy mindig magánosan állnak, míg amazok harmincz-ötven — sokszor százszorosával. A tiszavidéki hun-halmokat legutóbb *Tariczky* Endre apátplébános, a tiszafüredi régészeti egyesület elnöke vizsgálta meg s a Tiszafüred vidékén fölcsátott több ilyen halmot. A halmokban talált csontváz maradványokból bebizonyította, hogy azok a hun-korszakból származó igazi pogánysírok. *Tariczky* kutatásainak eredményéről most egy eleven tollal írott füzetben számol be, mely Egerben jelent meg.

Uránia. Az Uránia-színház *Pekár* Gyulának, a kiváló írónak «Péncz ő felsége» című darabját mutatta be a héten nagy sikerrel. Az érdekesen, színesen megírt kulturális adatokkal és poétikus jelenetekkel bővelkedő darabot maga a szerző olvasta fel a közönség zajos tészése és tapsai között. A premiére sikere után ítélt *Pekár* ez új darabja is méltón fog soraközi előbbi műveivel, melyek ma is állandóan repertoiron vannak az Urániában.

Muskáti. A Nemzeti Színház ezidei első magyar újdonsága. Vigjáték 3 felvonásban, írta *Martos* Ferenc. A darabnak különben nagyon időszerű témája: a feminizmus korshajtásainak megcsipkedése, nem éppen új, mert idegen és hazai szerzők is többen színpadra hozták már, kissé mélyebben is belébojcsájkozva a kérdésbe, mint *Martos*, aki meglehetősen a felszínen jár. De ott ügyesen, kedvesen. Az első felvonás kissé operettizált, vontatottan és szaggatottan indul, a második már gyors és igazi vigjátéki ütemben, a harmadik erős idillikus hangulatával megkapó. Az egész nem nagy igényű, de kedves poétikus játék, mely három órán át kellemesen és mindig irodalmi stílusban szórakoztatja a közönséget, ha nem éppen azzal a szándékkal megy színházba, hogy ma este a pénzért eleven szerzőt vacsorázzik. A színház sokkal nagyobb szeretettel karolta fel a darabot, mint a kritika és utána a közönség. A rendezés pompás volt és az előadás is, melynek középpontja Cs. *Alszege* Irma bájos alakítása.

Filharmonia. A Filharmoniai Társaság már megállapította ezidei programját, amely szerint ebben a zenei évadban is tíz filharmoniai versenyt rendez bérletben, a következő szerdai napokon: november 2. és 21., december 5. és 19., január 9. és 23., február 6. és 20., március 6. és 20. A bérletekre való előjegyzés már megkezdődött *Méry Béla* zeneemlékereskedésében. **Ör.**

likus társadalom is. A görög katolikus templomban *Melles* Emil apátplébános pontifikálása mellett gyászmise volt. Az isteniszteleten a budapesti görög katolikus hívők nagy számban jelentek meg.

A szatmári püspök felszentelése. E hét elején szentelték fel Egerben *Boromissa* Tibor szatmári püspököt. A püspök-szentelést a főszékesegyházban *Samassa* József bíboros-érsek végezte *Párny* Sándor szepesi püspök. *Szmracsányi* Lajos egri segédpüspök, a kalocsai és szatmári káptalan kiküldöttjei, valamint az egri papságnak asszisztálása mellett. Utána tisztelgések voltak az új püspöknél, majd pedig tisztelgetésre a bíboros-érsek szűkebb körű díszbédét adott.

Medvigy János nyugalomban. Az ungvári főgimnáziumnak 1872-től a fizika és matematika tanára, *Medvigy* János, a nevelés- és tanításiügy terén kifejtett 36 évi működése után nyugalomba vonult. A tudós tanár a magyar görög katolikus társadalomnak egyik nagyon tisztelt tagja volt mindig s nyugalomba vonulása alkalmából mindenek jókívánsága kíséri pihenőjébe.

Helyreigazítás. «Orosz mise Makón» című legutóbbi közleményünkre illetékes helyről, a következő helyreigazítást kaptuk:

A makói gör. kath. egyház, a nagyváradai gör. szertartású egyházmegyének azon magyarjékü paróchiái közé tartozik, melyekben tulajdonképpen az ószláv egyházi nyelv volna a törvényes, de ahol e helyett hosszú, küzdelmes évek során az a gyakorlat fejlődött ki, hogy a mise papi részét az áldozópap oláhu, a nép pedig a maga részét magyarul végzi mindaddig, míg valami végleges megoldás nem történik. Így megoldás alatt a nép egy külön püspökség felállítását érti, amely miatt 1868-ban csatlakozott is ahhoz a mozgalomhoz, melyet ugyanakkor Hajdudorog város indított meg, később pedig külön előterjesztéseket is tett az országgyűléshez és a hercegprímáshoz, úgyszintén belépett a gör. kath. magyarok országos bizottságába is. Az adott esetben csak az a változás történt, hogy a kántor orosz nyelven intonálta a népéneket. Kizártnak tekinthető, hogy ezt az egyházi hatóság utasításából tette volna, mert az adott viszonyok közt ily utasítás adása inkább az oláh nyelven éneklésre történhetett volna. Valószínűbb tehát az a verzió, melyet a viszonyokkal ismerős emberek állítanak, hogy t. i. a nép rossz viszonyban van a kántorral, s ez utóbbi nem egészen meggondolva tette azt, amit tett s aminek valódi okát az elrendelt vizsgálat mindenesetre kifogja deríteni. Helyesbítést igényel még a közleménynek egy másik, csak tévedésből eredhető kitétele is, mely az ószláv liturgia területét illeti. Ebben a területkörben ugyanis *de lege* a gör. kath. magyarság zömének vidékei is benfoglaltatnak és az e vidékeken fennálló magyar nyelvű isteni tisztelet gyakorlatát csakis a lelki szükségnek törvénybontó ereje, vagyis az a *salus animarum* hozta létre, melyet az egyház legfőbb törvénynek tart. Ebből tehát önként következik, hogy az ószláv egyházi nyelv jogosultsága mindenütt kérdésen felül áll, ahol azt a nép megérti.

A HÉTRŐL

A király nevenapja. Ősz királyunknak nevenapját ünnepelte e héten a magyar hivatalos világ. A hivatalos világgal azonban együtt ünnepelt az egész nemzet, amely nagy loyaltással és hódolattal van eltelve a jószág uralkodó iránt, akinek érzése a legnehezebb időkben is megtalálta az utat a nemzet szívéhez. A magyar görög katolikus társadalom is résztvevett az általános ünnepben. A görög katolikus templomban fényes istenisztelet volt, amelyen *Melles* Emil apátplébános pontifikált nagy segédlettel.

Október 6. Október 6-ikát kegyelettel szokta megünnepelni egész Magyarország népe. Ennek az ünnepnek nem halkabb a hangja nehezebb időkben sem, amikor minden keserű szónak éles visszhangja támad. Az ideai fájdalmas visszaemlékezés az október 6-iki vértanúkra azonban az ünneplés harmonikus zajába olvad, ma Magyarország népével együtt emlékezik és ünnepel a hivatalos Magyarország is. A vértanúk emléke erősítője a nemzeti érzésnek s szomorú elmúlásuk évről-évre szentebbekké avatja őket a nemzet áldó kegyeletében. A nagy nemzeti gyásznapot kegyelettel ülte meg a magyar görög kato-

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

Sz. S. A szíves üdvözllet és a szép poemát melegen köszönjük. A kitüntető ígérethez számítunk.

F. Z. (Költemények). Erős hangulat, ügyes forma jellemzik verseit, de a fiatal bombasztok még mindig a közölhetés színvonalára alá húzzák azokat. («A dalok vége csoda-csókba (!) fullt» . . . «Itt jár egy Élet könnybe fullt szerelme» . . .) Törekedjék egyszerűsége s hiszszük, hogy kapunk öntől közölhető dolgot is.

Sz. H. C. Lasztonér (A bánat nótaiból) Válogatunk közülök.

M. K. (Az utasok). A novella elején öt személyt indít útnak s a harmadik oldalon már négyet kivégre. Ez nagy kegyetlenség öntől s emellett csekélység számba megy az, ha mi becses dolgozatát juttatjuk megérdemelt sírjába — a papirkosárba.

B. r. (A díjbirkózókhoz). Ódáját tessék egyenesen Lurich avagy Cyklop úr címére küldeni — ha meri. A következményekért mi nem állunk jót.

K. J. Eperjes. (Az aradi tizenhárom.) A lelkes, hazafias hangú s főleg aktuális verset sajnálattunkra elkesve, — lapunk fóreszének zárta után kaptuk kézhez. Reméljük, hogy szerzője nevével meg találkoznak.

D. B. (Őszre jár az idő . . .) Bizony-bizony őszre, különösen az ön versét olvassa fokról-fokra éreztük műzsjának csendes agóniáját . . .